

Gümnaasiumi valikkursus „Praktiline demokraatia” (35 tundi)

Õppe kirjeldus

Õppe eesmärgiks on toetada gümnaasiumi riikliku õppekava sotsiaalainete valdkonnapädevusi ning ühiskonnaõpetuse õppeainet, pakkudes lisaks kohustuslikele kursustele süvenemist võimaldavaid teemakäsitlusi riigi ja demokraatia toimimisest. Kirjelduses avatakse õppeaine õpitulemused, õppesisu ja õppetegevus nii, et võimalusel saab kursust kasutada ka ühiskonnaõpetuse teemavaldkondade „Ühiskond ja selle areng”, „Riik ja demokraatlik riigivalitsemine” ja „Kommunikatsioon ja infopädevus” õpetamisel ühe ühiskonnaõpetuse kursuse raames (35 tundi).

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb nüüdisühiskonna ülesehitust ja ühiskonnaelu valdkondi: majandus, õigus, sotsiaalelu, kultuur, haridus, kommunikatsioon;
- 2) tunneb riigivorme ja riigi ülesandeid, väärtustab ja järgib demokraatia põhimõtteid, inim- ja kodanikuõigusi, kaitseb oma huve ja õigusi, arvestades teiste inimeste õigusi;
- 3) on aktiivne kodanik ja suhestab ennast ühiskonna arenguga, osaleb aktiivselt ja vastutustundlikult ühiskonnaelus, sh kodanikualgatuslikes projektides koostöös kogukonna, avaliku sektori ja teiste partneritega;
- 4) leiab, hindab, süstematiseerib ja kasutab infot kriitiliselt, loob uut teavet, arvestab autoriõiguste ja intellektuaalse omandi kaitsega, oskab leida ja kasutada õigustekste.

Õppesisu ja -maht

1. Ühiskond ja selle areng (10 tundi) 1.1. Ühiskondlik struktuur ja sidusus (5 tundi)		
Kohustuslikud teemad: <ol style="list-style-type: none"> 1) ühiskonna mõiste, ühiskondlikud sektorid; 2) ühiskonnaelu valdkondade toimimine ja valdkondade omavahelised seosed; 3) demokraatia põhimõtted, inim- ja kodanikuõigused; 4) ühiskondlik sidusus ja stratifikatsioon; 5) demokraatia ja inimõiguste roll nüüdisühiskonna toimimises. 	Süvendavad ja laiendavad teemad: <ol style="list-style-type: none"> 1) sotsiaalne mobiilsus ja haridus; 2) võrdlev analüüs lähinaabritega; 3) ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, Euroopa inimõiguste konventsioon. 	
Õpitulemused	Õppetegevus ja õpikeskkond	Hindamine, tagasiside
Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab näidete kaudu erinevate ühiskonnaelu valdkondade toimimist ja omavahelisi seoseid; 2) tunneb ja väärtustab demokraatia põhimõtteid, inim- ja kodanikuõigusi ning järgib neid, märkab inim- ja kodanikuõiguste alaseid väljakutseid ühiskonnas ja reageerib nendele oma võimaluste piires; 3) mõistab inimeste õigust individuaalsetele, kultuurilistele- ja maailmavaatelistele erinevustele, kui need ei ole inimsusevastased; 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Mis on ühiskond? Milline on Eesti ühiskonna struktuur: jaotus valdkonniti, rahvastiku jaotus, sotsiaalne struktuur. Statistikaameti kodulehe avastamine, näiteks rahvastikupüramiid, vaesusnäitajad, etniline ning religioosne mitmekesisus jne. 2) Ühiskondlik mitmekesisus – rollimäng „Perekond Smith“. Lisaks võib õpilastega vaadata MTÜ Mondo Rändekooli videot „Sisserändajate lõimumine ja kohanemine“. 3) Demokraatia ja inim- ning kodanikuõigused. Ülevaade teooriast ning analüüs, miks need elemendid on vajalikud. 4) Eesti ühiskondlikud probleemid, tekkepõhjused ja lahendused. Suurimate sidususe probleemide ja lahenduste kaardistamine grupidööna. 	Aktiivne osavõtt simulatsioonist ja grupidööst (vajadusel tulemuste kirjalik esitamine).

<p>4) oskab kaitsta oma huve ja õigusi, arvestades teiste inimeste õigusi, ning seisab vastu demokraatlike väärtuste eiramisele;</p> <p>5) mõistab Eesti ühiskonna mitmekesisust, arvestab erinevaid arusaamu.</p>		
<p>Lõiming teiste õppeainetega Ajalugu: nüüdisühiskonna kujunemine, inim- ja kodanikuõiguste areng Kirjandus: sidusus ja rahvastikuprobleemid Eesti keel: argumenteeritud eneseväljendus Inimeseõpetus: sallivus, leibkonnamudeli muutumine, iibeprobleemid Geograafia: rahvastik ja selle muutumine</p>		
<p>1.2. Kodanikuühiskond (5 tundi)</p>		
<p>Kohustuslikud teemad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kodanikuühiskond ja kodanikuaktiivsus; 2) mittetulundusühingud, sihtasutused ja vabatahtlik töö; 3) kogukondlik tegevus ja praktika; 4) üksikisiku võimalused maailmakodanikuna. 	<p>Süvendav ja laiendav teema:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) säästev areng: „Muudame maailma: säästva arengu tegevuskava aastaks 2030“, pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“. 	
<p>Õpitulemused</p>	<p>Õppetegevus ja õpikeskkond</p>	<p>Hindamine, tagasiside</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) hindab adekvaatselt oma eneseteostusvõimalusi ühiskonnas, töö- ja eraelus ning on valmis neid ellu viima; 2) mõistab oma võimalusi mõjutada ühiskondlikke protsesse aktiivse kodanikuna nii koolis kui ka väljaspool, mõistab erinevate ühiskonnasektorite koostöö tähtsust; 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Mis on kodanikuühiskond ja -aktiivsus ning selle avaldumise vormid? Kogukondlike organisatsioonide ja nende tegevusega tutvumine (nt valdkonniti organisatsioonide ja võimaluste otsimine/leidmine). 2) Paaris- või gruppitööna vabatahtliku tegevuse planeerimine kogukonna organisatsiooni toetamiseks või valitud probleemi lahendamiseks (põgenike abistamine, 	<p>Kirjalik refleksioon valitud vabatahtliku tegevuse kogemusest koos piltidega.</p>

<p>3) analüüsib näidete põhjal kodanikuaktiivsuse mõju kogukonnale või ühiskonnale; 4) mõistab indiviidi võimalusi maailmakodanikuna ja selle tähendust.</p>	<p>Toidupanga aitamine, loomade varjupaigas tegutsemine, rannariba või metsatuka koristamine vms).</p> <p>3) Vabatahtliku tegevuse analüüs.</p>	
<p>Lõiming teiste õppeainetega Ajalugu: globaalprobleemid, kolmas maailm ja kolonialismi mõjud Geograafia: üleilmastumine, säästev areng Eesti keel: arvamustoo kirjutamine Bioloogia: keskkonnaprobleemid Keemia: keskkonnakaitse Füüsika: energiamajandus</p>		

2. Riik ja demokraatlik riigivalitsemine (20 tundi) 2.1. Riik ja riigivormid (6 tundi)		
Kohustuslikud teemad: <ol style="list-style-type: none"> 1) riigi põhitunnused, riigivormid ja ülesanded; 2) poliitiline režiim: demokraatia, diktatuur (autoritaarne ja totalitaarne režiim); 3) Eesti riiklik ülesehitus, riigorganid. 	Süvendavad ja laiendavad teemad: <ol style="list-style-type: none"> 1) riigiteooriad filosoofias; 2) siirdeühiskonnad ja mitteliberaalsed demokraatiad (nt Ungari, Poola) kaasusõppe põhimõttel; 3) võimude tasakaalustamine USA ja Ühendkuningriigi parlamentarismis. 	
Õpitulemused	Õppetegevus ja õpikeskkond	Hindamine, tagasiside
Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) teab tänapäevase demokraatliku riigi toimimise põhimõtteid ja ülesandeid; 2) tunneb riigivorme ja mõistab Eesti riiklikku struktuuri: võimude lahusus, seadusandlik protsess, täidesaatev võim, kohtuvõim, riigipea; 3) oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ja teisi õigusakte ning kaitsta seaduslike vahenditega oma huve ja õigusi; 4) väärtustab ja järgib demokraatia põhimõtteid, oskab kaitsta oma huve ja õigusi, arvestades teiste inimeste õigusi, ning seisab vastu demokraatlike väärtuste eiramisele. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Mis on riik? Parlamentarism ja presidentialism. Võimude lahusus demokraatias. 2) Demokraatia ja diktatuur: Freedom House'i demokraatia- ja vabaduseindeksi analüüs. 3) Eesti riigorganid ja valitsemine: töö Eesti Vabariigi põhiseadusega Riigi Teataja abil. 4) Valitsuskabineti simulatsioon, Euroopa Parlamendi minisimulatsioon, Riigikogu simulatsioon. 	Hinnang simulatsiooni tulemustele/aktiivsele osavõtule.
Lõiming teiste õppeainetega Ajalugu: riikluse kujunemine ja areng. Totalitaarsete režiimide sünd ja häving, võimuinstitutsioonide kujunemine, Eesti Vabariigi põhiseadused Geograafia: rahvastikuprotsessid Matemaatika: statistilised andmed, nt demokraatiaindeksid, vabaduse indeksid		

2.2. Valimised ja Eesti poliitiline süsteem (10 tundi)		
Kohustuslikud teemad: 1) demokraatlike valimiste põhimõtted, peamised valimissüsteemid; 2) Riigikogu, KOV volikogude ja Euroopa Parlamendi valimised Eestis; 3) valimiskäitumine, valimiste tulemused; 4) ideoloogia mõiste ja tähendus riigivalitsemises; liberalism, konservatism, sotsiaaldemokraatia; vasak- ja parempoolsus erinevates poliitika valdkondades; 5) Eesti poliitiline maastik ja jõujooned.		Süvendavad ja laiendavad teemad: 1) majoritaarsed valimised Ühendkuningriigi ja USA näitel; 2) otsedemokraatia analüüs Šveitsi näitel.
Õpitulemused	Õppetegevus ja õpikeskkond	Hindamine, tagasiside
Õpilane: 1) teab valimiste üldisi põhimõtteid, mõistab valimiste tähtsust ühiskonnas ja enda vastutust valijana; 2) eristab demokraatlikku ja mittedemokraatlikku otsustusprotsessi nii ühiskonnas kui ka kogukonnas; selgitab näidete põhjal konsensuse, kompromissi ja enamushääletuse erinevust; 3) tunneb Eesti valimissüsteemi Riigikogu, KOV valimiste ja Euroopa Parlamendi valimiste näitel; 4) iseloomustab poliitilisi ideoloogiasuundi ja kujundab oma põhjendatud eelistused; 5) on kursis Eesti ühiskondlik-poliitiliste sündmuste ja poliitilise maastikuga.	1. Otsustusprotsessid demokraatias: otsedemokraatia ja esindusdemokraatia. Valimiste üldpõhimõtted. 2. Eesti valimissüsteem: Riigikogu, KOV volikogud, Euroopa parlament. Mandaatide jaotamise põhimõtted Riigikogu valimistel. 3. Poliitilised ideoloogiad ja Eesti poliitiline maastik: valimiskompassi (ERR, Postimees vms) kasutamine ja piirangud. Harjutus valimiskompassi ja poliitiliste maailmavaadete kohta. 4. Grupitööna Eestisse uue erakonna loomine : programm, veebileht, valimisvideo jms. Valimisdebatt klassis loodud erakondade vahel ja valimiste minisimulatsioon. 5. Poliitilise debati kriitiline vaatamine BINGO töölehe abil.	Hinnang erakondade grupitööle
Lõiming teiste õppeainetega Ajalugu: vaikiv ajastu, valimisõiguse laiendamine 20. sajandil Geograafia: Eesti poliitiline kaart		

Eesti keel: arvamusloo kirjutamine		
2.3. Kohalik omavalitsus ja kaasatus (4 tundi)		
Kohustuslikud teemad: <ol style="list-style-type: none"> 1) kohalik omavalitsus, selle struktuur ja ülesanded. Keskvõimu ja kohaliku võimu suhe ja erinevad ülesanded; 2) kohaliku tasandi kaasamise põhimõtted ja võimalused. 		Süvendav ja laiendav teema: <ol style="list-style-type: none"> 1) Minu Omavalitsus portaal.
Õpitulemused	Õppetegevus ja õpikeskkond	Hindamine, tagasiside
Õpilane: <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb KOV struktuuri ja ülesandeid, eristades neid keskvõimu ülesannetest; 2) on kursis ning oskab kasutada KOV töö mõistmiseks vajalikke keskkondi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Mis on KOV: ülesanded, suhe keskvõimuga. 2) Minu Omavalitsus portaali kasutades oma KOV võrdlev analüüs. 3) Tark Valija portaali kasutamine (näiteks videod „Mis? Miks? Kuidas“); „Suslikujaht“). 	
Lõiming teiste õppeainetega Ajalugu: võimuinstitsioonide kujunemine, Eesti Vabariigi põhiseadused, Eesti haldusjaotuse kujunemine Geograafia: Eesti poliitiline kaart Eesti keel: arvamusloo kirjutamine		

3. Kommunikatsioon ja infopädevus (5 tundi)		
Kohustuslikud teemad: 1) meedia ja massimeedia vahendid demokraatlikus ühiskonnas; 2) argumenteeritud mõtlemine, eneseväljendus ja kriitiline lugemine; 3) iseseisva faktikontrolli võimekuse loomine.		Süvendavad ja laiendavad teemad: 1) demagoogia ja propaganda; 2) populismi ilmingud kaasusõppe põhimõttel.
Õpitulemused	Õppetegevus ja õpikeskkond	Hindamine, tagasiside
Õpilane: 1) mõistab teabe edastamise erinevaid võimalusi ja mõju; 2) oskab infot leida, kriitiliselt hinnata, süstematiseerida ja kasutada ning luua uut teavet, arvestades autoriõiguste ja intellektuaalse omandi kaitset; 3) tunneb argumenti mudelit ning oskab seda kasutada info kriitiliseks tarbimiseks.	1) Informatsiooni edastamise vahendid ühiskonnas: meedia , massimeedia. Harjutus " Meedia omandivorm ja kallutatus ". 2) Kriitiline mõtlemine argumenti mudeli abil. Lugemisülesanne hariduse teemal ja/või iseseisev argumenti moodustamine teksti põhjal . 3) Iseseisev faktikontroll ja harjutus.	Faktikontrolli tulemuste analüüs ja hindamine.
Lõiming teiste õppeainetega Ajalugu: valeinfo ja propaganda levik Eesti keel: arvamustee kirjutamine		

